

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

A területfejlesztés és politika tartalma, tárgya és célja

1. előadás

Regionális politika

Dr. Rechnitzer János
egyetemi tanár

Dr. Rechnitzer János

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Politika és fejlesztés gyakorisága

(Google kereső program 2005.02.07.)

• regionális politika	12900	• területfejlesztés	50700
• várospolitik	4230	• vidékfejlesztés	36100
• helyi politika	578	• városfejlesztés	15000
• településpolitika	543	• településfejlesztés	11600
• vidékpolitika	479	• regionális fejlesztés	8260
• területi politika	294	• térségfejlesztés	862
• térségpolitika	10	• helyi fejlesztés	366

Dr. Rechnitzer János

Alapfogalmak I. (területi versus regionális?)

- **Területi fejlődés**
 - össztársadalmi tevékenység eredménye (termelés és a tevékenység terei)
 - belső strukturális változások (ágazati-területi szerkezet)
 - új erőforrások, egyben új lehetőségek a fejlesztésre
- **Területfejlesztés (térség, regionális fejlesztés)**
 - a kormányzat és az önkormányzatok tudatos beavatkozása
 - törvényi szabályozás (pl. területfejlesztési törvény, várostörvény)
 - Intézményrendszer, munkamegosztás, hatáskörök
 - Eszközök biztosítása, felhasználásuk szabályozása
 - 4 alrendszer
- **Területi (regionális) politika**
 - hosszú távú területi célok, preferenciák, esedékes beavatkozások meghatározása
 - intézményi keretek meghatározása
 - meglévő eszközök felhasználási irányának és módjainak kijelölése

Dr. Rechnitzer János

Alapfogalmak II.

- **Településfejlesztés (helyi, település, város politika, helyi, város fejlesztés)**
 - helyi fejlesztési politika, helyi fogantatású és finanszírozású tevékenységek összessége
 - nemzetközi (európai) gyakorlat: várostervezés, regionális í(térségi) tervezés
 - vertikális területi struktúra metszetben
 - területfejlesztés
 - településfejlesztés
 - településhálózat-fejlesztés (városhálózat, falvak helyzete)
- **Területrendezés**
 - térbeli fizikai szerkezet kialakítása, megvalósítása
 - eszközök és szabályozási elemek közé sorolható
 - rendezési terv: a kívánatos állapot megvalósítását szolgáló eszköz, feladata a többségi akarat érvényesítése és az ezzel ütköző szándékok korlátozása

Dr. Rechnitzer János

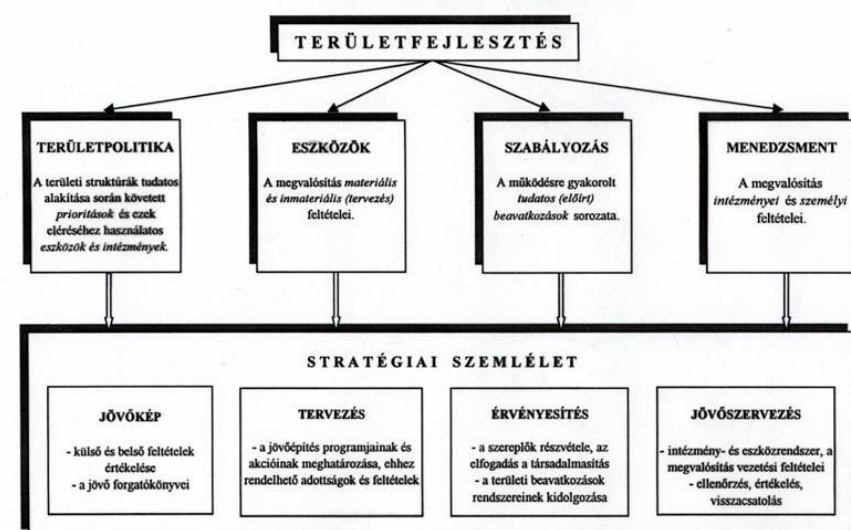

Alapfogalmak III.

- **Vidékfejlesztés, vidékpolitika**
 - a területfejlesztés része, annak alkotó eleme
 - célja a vidéki, azaz döntően nem városi térségek fejlesztése, azok gazdasági alapjainak, ökológiai adottságainak és társadalmi, kulturális értékeinek védelme, illetve a modernizációjuk összehangolt fejlesztése
 - szoros kapcsolata a mezőgazdasággal, de nem tekinthető egyedülnek és meghatározónak ezen ágazat (szektor) fejlesztésben betöltött szerepe

A területfejlesztés és a regionális politika kapcsolata

Regionális (területi) politika (Horváth Gy. alapján)

A területi adottságok, lehetőségek és térelemek közti kölcsönkapcsolatok törvényszerűségének feltárása és hasznosítása révén a társadalmi alapfunkciók gyakorlásához szükséges kedvező feltételek megteremtése(más szóval életkörülmények javítása) s társadalmi méltányosság és az igazságosság elve (vagyis az életkörülményekben megmutatkozó objektív különbségek mérséklési szándéka) érvényesítésével.

Dr. Rechnitzer János

Regionális (területi) politika (Rechnitzer J. alapján)

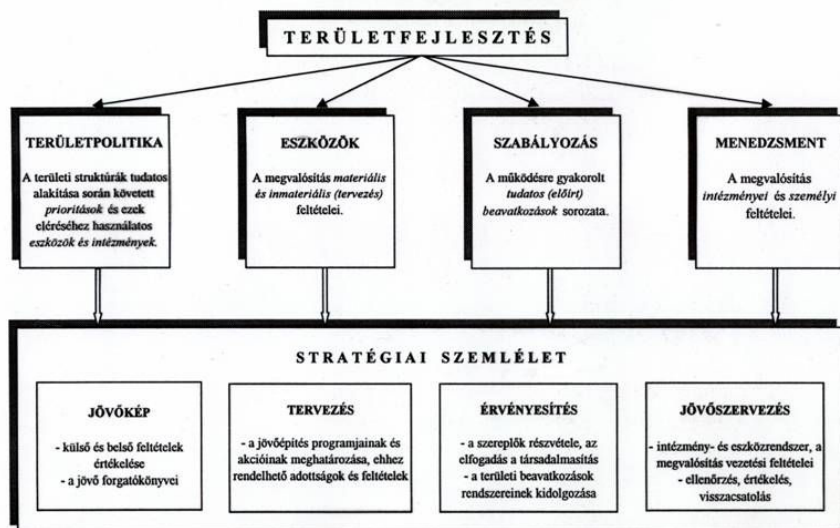
A térbeli elhelyezkedés sajátosságainak és jövőbeli fejlesztési irányainak érvényesítése a nemzet politikában, ami kiterjed:

- térbeli különbségek (gazdaság, településhálózat, infrastruktúra, környezet) kiegyenlítésére, mérséklésére,
- életkörülmények (foglalkoztatás, gazdasági esély, szociális, kulturális) térbeli eltéréseinek csökkentésére, a népesség számára a térbeli helyzetből következő meghatározottság oldására, a jobb élet esélyének biztosítására,
- térség/régió, mint valós, vagy lehetséges entitás elfogadására, a központi, állami funkciók (fejlesztés, gondoskodás) megosztására, a decentralizációra.

Dr. Rechnitzer János

A területfejlesztés és regionális politika kapcsolata

Dr. Rechnitzer János

Szerkesztette: Rechnitzer J. 1997.

Területfejlesztés eszközei

- **Materiális eszközök**
 - fejlesztés és/vagy támogatás pénzügyi, finanszírozási rendszerei: támogatási alapok (Európai Unió, központi kormányzati, regionális, helyi, ágazati), adókedvezmények, hitelek, helyi fejlesztési források, befektetések, egyéb támogatási formák
- **Inmateriális**
 - területi stratégiák, fejlesztési programok, azok elfogadása a közösségek által, s ennek következtében a jövőbeli fejlődés dokumentumai
 - értékelési és ellenőrzési rendszerek; fejlesztések hatásainak számbavétele
 - tudományos elemzések; a területi folyamatok sajátosságának a feltárása, azok törvényszerűségeinek bemutatása

Területfejlesztés szabályozása

- Területi politika irányait és működését meghatározó szabályok
 - Európai Unió regionális politikájának alapelvei és szabályozása, Területfejlesztési törvény, Országos Területfejlesztési Konceptió,
- A közösség működését szabályozó törvények
 - Önkormányzati Törvény, közigazgatási rendszer szabályai, építési, település rendezési szabályok, törvények, környezetvédelem szabályai, a területhasználat és igénybevétel szabályai
- A pénzügyi támogatások felhasználásának, elszámolásának és azok hatásai értékelésének szabályai

Területfejlesztés intézményrendszere és a menedzsment

- Európai intézmények, menedzsment
- Országos intézmények, menedzsment
- Regionális intézmények, menedzsment
- Települési, kistérségi intézmények, menedzsment
- állami, magán, közösségi, nonprofit intézmények, csoportosítás jelleg szerint (pl. tanácsadás, szervezés, képzés, kutatás, oktatás, lobby stb.)
- szakemberek (jellemzői, szakképzettség, potenciális száma, feladatai, lehetséges jövőbeli igények, elhelyezkedési lehetőségek)

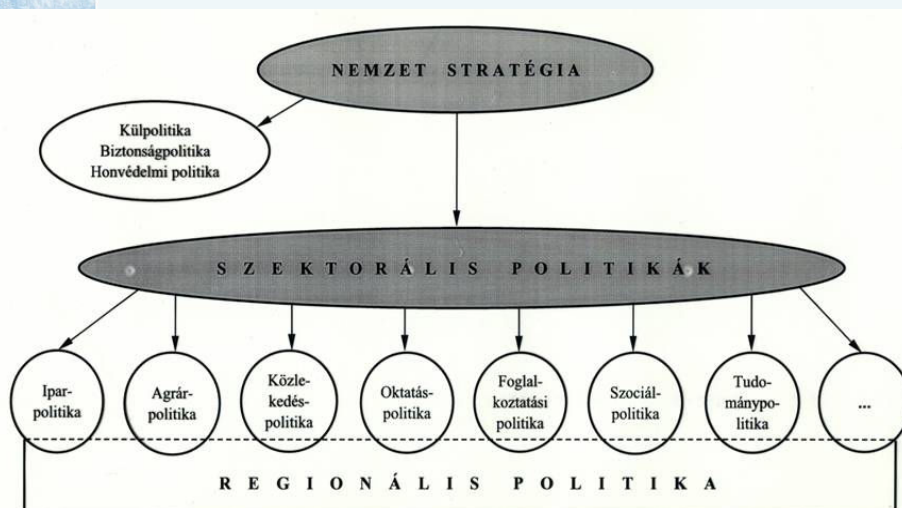

Területfejlesztés szereplői, résztvevői

- Európai Unió és intézményei: Közösség támogatási elveinek és kereteinek meghatározása, a felhasználás mértéke és módjának meghatározása
- Legfőbb népképviselői szerv: Országgyűlés (alapelvek, támogatások keretei, ellenőrzés)
- Kormányzat: elvek megvalósítása, források leosztása, központi intézményrendszer működtetése
- Önkormányzatok: területi és helyi fejlesztések, politikák, illetve felsőbb szint megvalósítása
- Gazdasági szervezetek: vállalkozások telepítése, működtetése
- Községi intézmények, szervezetek: ágazati politikák területi megjelenítói, vagy a területi, helyi önkormányzatok intézményei: telepítés, működtetés
- Nonprofit szervezetek: helyi, regionális érdekek képviselője, fejlesztések szervezése, bonyolítása, térbeli együttműködések szervezése
- Háztartás: lakosság „telephelyválasztása”, igénye a település és térségfejlesztésre

A regionális politika és az ágazati politikák viszonya

Forrás: Rechnitzer, 1998.

Dr. Rechnitzer János

Regionális politika klasszikus (tradicionális) céljai

- Munkaalkalmak megteremtése, munkanélküliség csökkentése
- A túlnépesedett város(központok) demográfiai nyomásának csökkentése
- A nemzeti erőforrások hatékony felhasználása
- A régió/területi egységek közötti fejlettségbeli különbségek csökkentése
- A regionális identitás megőrzése, különösen a kisebbségek lakta területeken
- A népesség és környezet egyensúlyának a megőrzése, illetve helyreállítása.

Dr. Rechnitzer János

A területi politikai jellemzői a különféle gazdaságpolitikákban 1.

- **A konzervatív területi politika jellemzői**
 - elismeri a területi politika, központi beavatkozás szükségességét
 - hagyományos emberi közösségekre, korporációkra épít
 - általános gazdaságpolitikai eszközök szelektív térségi támogatásokkal
 - korlátozott számú intézményre decentralizál
 - területi tervezés allokatív formája használatos
- **A liberális területi politika jellemzői**
 - decentralizáció
 - mérsékelt területi beavatkozás szükségességének hirdetése
 - jelentősebb területi különbségek is tolerálhatók
 - prakticista elvek
 - szerkezetátalakítás = piachoz igazodás politikája, komparatív előnyök újraértékelése
 - egymással versenyző és kooperáló, vállalkozóbarát önkormányzatok

Dr. Rechnitzer János

A területi politikai jellemzői a különféle gazdaságpolitikákban 2.

- **A szocialista-szociáldemokrata területi politika jellemzői**
 - intervenció előtérbe állítása: beavatkozás szükségessége
 - kiterjedt állami támogatások
 - nagy központi programok finanszírozása, végrehajtása
 - szerkezetátalakítás: társadalmi szempontok, hanyatló ipari térségek támogatása
 - közösségi tulajdonformák ösztönzése, önkormányzati vállalkozások támogatása
 - önkormányzat beavatkozhat a gazdaságba
 - piac = a gazdasági regenerálási programok terepe

Dr. Rechnitzer János

A regionális politika jellemzői a brit kormányzati gyakorlatban

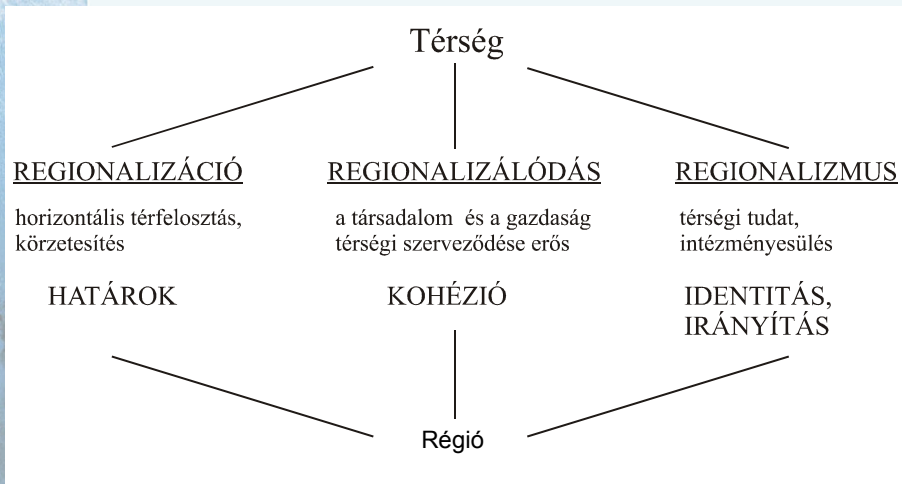
Jellemzők	Munkáspárti (1964-1979)	Konzervatív (1983-1996)
Politikai ideológia	Reform keynesianizmus A kínálati tényezők ösztönzése Állami beavatkozás	Neoklasszikus közgazdaságtan Népi kapitalizmus Dereguláció, privatizáció Kisvállalkozások, vállalkozói kultúra
A regionális egyenlőtlenségek okainak magyarázata	Szerkezeti gyengeség Alacsony beruházási ráta A gazdag régiók pénztökét elszívó ereje Nem kielégítő kormányzati szerepvállalás a regionális fejlesztésekben	A piaci hatásokra gyengén reagáló gazdaság A vállalkozói kultúra hiánya Túlzott állami beavatkozás
A depressziós térségek újjászervezésének filozófiája	Aktív regionális és helyi fejlesztési politika Állami és közösségi infrastrukturális beruházások	A regionális munkaerőpiacok deregulálása Az adókedvezmények hatékonyságnövelő szerepe
Regionális fejlesztési eszközök	Széles körű regionális segélyezés A regionális döntések decentralizálása	Minimális kiadások Szelektív támogatások

Dr. Rechnitzer János

Forrás: Horváth Gy. 1998.

Régióformáló folyamatok

Forrás: Bernek, 2002.

Dr. Rechnitzer János

Köszönöm a figyelmet!

Dr. Rechnitzer János